

АРЕСТ НА КОРАБ КАТО ОБЕЗПЕЧИТЕЛНО ДЕЙСТВИЕ НА ОБЛИГАЦИОННО ОТНОШЕНИЕ

Костадин Михайлов, Нели Михайлова, Валентин Главчев

ВВМУ "Н. Й. Вапцаров" – Варна

тел. за връзка 0895/ 433 440; 0888 / 825 595

e-mail: kostadin_mihaylov@abv.bg

РЕЗЮМЕ

В този доклад са отбелязани основните въпроси на морското право и публично правните частни отношения, свързани със заповедта за арест на кораб, частно правни вземания и тяхното обезпечаване.

Ключови думи: морски транспорт, морско право, арест на кораби, облигационно отношение, вземане и публично-правни частни отношения.

I. Въведение. Арест на кораб видно от Българското законодателство е обезпечителна мярка състояща се в задържане или ограничаване преместването на кораб за обезпечаване на предявен или бъдещ морски иск по смисъла на чл. 1, ал. 1 от Международната конвенция за арест на кораби [1], съответно на иск по чл. 365, ал. 1 от Кодекса на търговското корабоплаване[2]. Ареста следва да бъде допуснат от съда, в случай че без него ще бъде трудно или невъзможно изпълнение на евентуално съдебно решение до даване на необходимите гаранции от страна на корабособственика. Процедурата арест на кораб започва да се прилага след приемане на Международната конвенция за арест на кораби от 12.03.1999г., проведена в Женева, по която България е страна от 27.06.2000г.

Кораб може да бъде арестуван с цел получаване на гаранция независимо клауза за юрисдикция или арбитражна клауза в съответния договор, съобразно морският иск по отношение на който се извършва ареста. Същият трябва да се разглежда в държава, различна от държавата, в която се извършва арестът, или от арбитраж, или по решение според законодателството на друга държава. Съгласно разпоредбите на същата конвенция процедурата по арест на кораб и освобождаването му се ръководи от законодателството на държавата, в която е извършен или поискан арестът. Арест се допуска за всеки кораб, по отношение на който е предявен морски иск, при условие че:

-лицето, което е било собственик на кораба по време на възникване на морския иск, носи отговорност по отношение на този иск и се явява собственик на кораба при налагане на арест

-беър-боут чартърът на кораба по време на възникване на морския иск, носи отговорност за този иск и се явява беър-боут чартър или собственик на кораба при налагане на ареста;

-морският иск се основава на ипотека или вещни тежести от подобен характер учредени върху кораба;

-искът се отнася до правото на собственост или владение на кораба, искът е срещу собственика, беър-боут чартъра, управителя или оператора на кораба и е обезпечен чрез морски залог, който се предоставя или произтича съгласно законодателството на държавата, в която е поискан арестът.

Арест на кораб, който не е собственост на лице, носещо отговорност за морския иск, се разрешава само, ако според законодателството на държавата, в която е поискан арестът, е възможно да бъде изпълнено решение срещу кораба във връзка с този иск, чрез продажба по решение на съда или чрез принудителна продажба на този кораб.

За да се осигури защита на собствениците и беър-боут чартърите на арестуваните кораби съдът може, като условие за ареста на кораба или за разрешение продължаването на

вече наложен арест, да наложи на ищеца, който цели предявяване на морски иск или е предизвикал арест на кораб, задължението да обезпечи гаранция по форма, размер и при условия, определени от същия съд за всяка щета, която може да бъде причинена на ответника в резултат на ареста и за която ищецът може да бъде признат за отговорен, така наречената отговорност на кредитора за вреди причинени от действията на същия, включително, но не само за загуби или щети, които могат да бъдат причинени на ответника в следствие на незаконен или неоправдан арест или прекомерно голям размер на гаранцията, която е поискана и предоставена.

II. Изложение

Целта на доклада е разрешаване на конфликт породен от арест на кораб, проследяване на неговата структура, динамика и функции и разкриването на засегнатите страни. Анализът е необходим за подробно изясняване на причините за конфликта, направа на нужните констатации, изводи и предложения за неговото решаване. С това се цели да се спомогне разкриване същността и причините за подобни конфликти, като на тази база същите се преодолеят.

1. Арест на кораб като обезпечителна мярка

Правила за арест на кораб - общото правило, според българското законодателство е, че арест на кораб е допустим за морски иски срещу лицата, които са отговорни по силата на морския иск. Собственикът на кораба е вписан в това си качество в регистъра на корабите, или всяко друго лице, което ползва кораба поради други правни съображения (като например на основание на договор за бър-боут чартър споразумение) по времето, когато морската претенция е факт и арестуването се осъществява. За ареста на кораб, следва да се носи отговорност по силата на морското вземане, както и лицето, посочено в чл. 3 от Конвенцията[1].

Документи необходими по процедурата - арест на кораб:

- а/ копие от превозния договор или договорът за услугите;
- б/ фактурите за доставките (копия биха били достатъчни на първо време);
- в/ удостоверение за актуално състояние на кредитора на кораба;
- г/ откъс от Морския регистър за собственика на плавателния съд;
- д/ пълномощно.

Съдебната заповед за арестуване на кораб е валидна за срок от - до 30 дни, освен ако делото е започнало срещу длъжника, при което ефектът на поръчката може да продължи през цялата съдебна процедура. Ако искът не бъде изпълнен в рамките на срока, даден от съда, арестът се отменя.

Според българския закон не е възможно да се продаде арестуван кораба по време на съдебно производство. След решението на съда, кредиторът може да поиска принудително продажбата на кораба. [1]

1.1. Правомощия за извършване на арест

Кораб може да бъде арестуван или освободен от арест само по решение на съда на държавата - страна по конвенцията, в която е предизвикан арестът. Същият може да бъде арестуван само по отношение на морски иск, но не и по отношение на друг иск.

Кораб може да бъде арестуван с цел получаване на гаранция, независимо, че съгласно клауза за юрисдикция или арбитражна клауза в съответния договор, морският иск, по отношение на който се извършва ареста, трябва да се разглежда в държава, невяваща се държавата, в която се извършва арестът, или от арбитраж или по решение според законодателството на друга държава. Съгласно разпоредбите на тази конвенция процедурата

по арест на кораб и освобождаването му се ръководи от законодателството на държавата, в която е извършен или поискан арестът. [1]

1.2. Упражняване право на арест

Арест се допуска за всеки кораб, по отношение на който е предявен морски иск. Арест може да бъде допуснат и за всеки друг кораб или кораби, които при налагане на ареста са били собственост на лицето, носещо отговорност по отношение на морския иск и което при възникване на иска се е явявало:

- собственик на кораба, по отношение на който е възникнал морският иск;
- беър-боут чартърор, тайм чартърор или чартърор за определен рейс на този кораб.

Тази разпоредба не може да се прилага за морски иски, отнасящи се до правото на собственост или притежание на кораб. [1] Арест на кораб, който не е собственост на лицето, носещо отговорност за морския иск, се разрешава само ако според законодателството на държавата, в която е поискан арестът, е възможно да бъде изпълнено решение срещу кораба във връзка с този иск, чрез продажба по решение на съда или чрез принудителна продажба на този кораб.

1.3. Право на повторен арест и многократен арест

Ако в някоя държава кораб е бил вече арестуван и освободен от арест или е била предоставена гаранция във връзка с морски иск, този кораб не може повторно да бъде арестуван или арестуван по отношение на същия иск, с изключение на случаите, когато:

- формата или размерът на предоставената гаранция за кораба по отношение на същия иск са неудовлетворителни, при условие че общият размер на гаранцията не може да превишава стойността на кораба;
- лицето, което е предоставило гаранцията, не може или по всяка вероятност няма да може да изпълни някое или всичките си задължения;
- арестуваният кораб или предоставената преди това гаранция е била освободена:
- по молба или със съгласие на ищеца при наличие на разумно основание,
- поради невъзможност на ищеца да предотврати освобождаване на кораб чрез предприемане на разумни мерки.

Всеки друг кораб, който би могъл да бъде предмет на арест по отношение на същия иск, не може да бъде арестуван освен в случаите, когато:

- формата или размерът на гаранцията, предоставена по отношение на този иск, са неудовлетворителни; [1]

1.4. Защита на собствениците и беър-боут чартърорите на арестуваните кораби

Съдът може като условие за арест на кораб или за разрешение продължаване на вече наложен арест, да наложи на ищеца, който цели предявяване на морски иск или е предизвикал арест на кораб, задължението да обезпечи гаранция по форма, размер и при условия, определени от този съд за всяка щета, която може да бъде причинена на ответника в резултат на ареста и за която ищецът може да бъде признат за отговорен, включително, но не само за загуби или щети, които могат да бъдат причинени на ответника в следствие на:незаконен или неоправдан арест; прекомерно голям размер на гаранцията, която е поискана и предоставена.

Съдилищата на държавата, в която е бил извършен ареста, имат правомощията да определят степента на отговорност на ищеца, ако има такава, за загуба или щета, причинена в резултат на ареста, включително, но не само за такава загуба или щета, която може да бъде причинена вследствие на незаконен или неоправдан арест или прекомерно голям размер на гаранцията, която е поискана и предоставена. [2]

2. Вземане и облигационно отношение

2.1. Облигационното отношение - вид гражданско правоотношение и притежава родовите особености както на правоотношението, така и на гражданското правоотношение. Гражданското правоотношение е възникнало въз основа на правна норма от конкретен юридически факт - връзката между равнопоставени правни субекти, която се състои от субективни граждански права и задължения. Съдържанието на тази връзка са права и задължения, които са специфични за облигационното отношение. Облигационното правоотношение в гражданско правоотношение между две страни, по силата на което поне едната страна (наречена кредитор) може да иска от другата (наречена длъжник) една престация.

Страните по облигационното отношение са равнопоставени правни субекти, които не разкриват специфика в сравнение със субектите на останалите граждански правоотношения. Те имат специфични наименования – „длъжник” (страната, върху която тежи задължението) и „кредитор” (страната, титуляр на субективното право). Често в облигационно отношение страните не са еднозначни. Всяка страна може да се явява в качеството на кредитор и в качеството на длъжник, но най-малко едната от тях е кредитор и най-малко едната от тях е длъжник. Съдържанието на облигационното отношение се състои от поне едно субективно право и насрещното му задължение. Субективното право се нарича „вземане”.

Дадената по-горе дефиниция се отнася до облигационното отношение в тесен смисъл на думата. То включва субективното право (вземането) и насрещното му задължение. Възможно е в хода на развитието да настъпят нови юридически факти като например, ненавременен плащане, откриване на скрити недостатъци. В следствие на това възникват нови права (респ. задължения) за страните.

2.2. Вземане – е субективно гражданско право, възможност, която възниква въз основа на закона от определен юридически факт и за която законът гарантира на кредитора да получи определена престация без съдействието на длъжника. По изключение облигационното отношение може да не включва вземане (напр. при отношенията с организационен характер, които нямат престационен характер или при предварителните договори). Изправната страна при един предварителен договор може да предизвика едностранна промяна. Вземането се отличава със своите специфики от публичните вземания. Режимът на публичните вземания не подлежи на правна регламентация в ЗЗД [4], а се подчинява на специални правила. Вземанията имат относителен характер като се отличават от вещните права, които са винаги абсолютни. Вземането на кредитора обаче може да се противопостави на трети лица. Самата относителност на вземането има относителен характер, т.е. ако едно трето лице попречи на изпълнението, то ще отговаря пред кредитора, а това, което кредиторът може да поиска е обезщетение за вреди.

Следователно, това е ново облигационно отношение между кредитора и третото лице, а не част от основното правоотношение. В дадени случаи вземането на кредитора влиза в конкуренция с вземанията на други кредитори срещу един и същ длъжник. Тези проблеми се уреждат по принцип от правилата на изпълнителния процес. Материалният закон дава предимство на определени кредитори (чл.136 ЗЗД) [4], но това не е основание да се каже, че вземанията на превилигированите кредитори имат абсолютен характер. Вземанията са имуществени субективни права и по начало са прехвърлими.

2.3. Отговорност на трети лица (21, ал. 2 ЗЗД)

Задължението за обезщетение възниква по силата на специалния деликтен състав, уреден в чл.21, ал.2 от ЗЗД и се поражда при осъществяване на неговите елементи: деяние, противоправност на деянието, вреди, причинна връзка (усложнена) между противоправното деяние, вредите и вината. Необходимо е наличието и на вина визирана от законодателя като „недобросъвестност”, което определя и нейните форми – умисъл и груба небрежност.

Отговорността на третото лице е извън договорна, тъй като договорът няма действие по отношение на трети лица. Следователно става въпрос за особен случай на деликтната отговорност (чл.45 ЗЗД) [4]. Параметрите на отговорността се различават от общото положение на деликта. Необходимо е да се поправят вредите от неизпълнения договор (не е настъпила желаната промяна), нарушен е позитивния интерес на кредитора. При деликтът настъпва промяна в обективната действителност, но тя е забранена или нежелана – говори се за негативен интерес.

3. Връзка между арест, облигационно отношение и вземане

3.1.Цесия -договор, с който кредитор прехвърля своите вземания и правата по тях върху трето лице. Титулярите на правата по облигационното отношение могат да се сменят по силата на закона или по силата на договор.

Договорът е каузален, т.е. причината и валидността му зависи от наличността на неговото основание. Ако липсва правно основание или основанието е противно на закона, цесията е нищожна. Формата е необходима не само като условие за действителност, а и за доказване.

Страни по договора за цесия са лицето, което прехвърля вземането си и лицето, на което се прехвърля вземането. Длъжникът не участва в цесионния договор, но е задължително да бъде уведомен за извършената цесия, като за него няма значение на кого ще цедира – плати или предаде дължимото, затова не се изисква длъжниковото съгласие.

Предмет на цесията могат да бъдат само вземания. Цесионерът встъпва в правата на кредитора и се ползва от всички привилегии, обезпечения и други принадлежности на вземането. Не се цедират неимуществените права и тези, свързани с личността на цедента.

Цесията се потвърждава писмено. Необходимо е да се даде или се дават при поискване всички сведения относно вземането. Законът казва, че прехвърлянето има действие спрямо трети лица и спрямо длъжника от деня, в който то бъде съобщено на последния от предишния кредитор.

Ако прехвърлянето е възмездно, кредиторът отговаря за съществуване на вземането по време на прехвърлянето. Той не отговаря за платежоспособността на длъжника, освен ако се е задължил за това, и то само до размера на онова, което е получил срещу прехвърленото вземане, в противен случай той ще отговаря за тази неплатежоспособност.

III. Изводи:

1. Квалификация и преквалификация на кадрите в съдебната система при работа със заповед за арест на кораби.
2. Гъвкавост на Международно публично и Международно частно право – създаване на връзка касаеща налагането на заповед за арест на кораби в чуждестранно пристанище, подчинено на националното право и компетентния съд.
3. Създаване на класификатор на международните арести на кораби в морския транспорт с цел избягване на злоупотреби и прикриване същността на конфликта в полза на неизправната страна.
4. Провеждане на системни научни изследвания за натрупване на необходимите базови данни за съществуващите и перспективните източници, условия и тенденции за ескалация, деескалация и разрешаване на проблема – арест на кораб.

Използвана литература:

1. Международна конвенция за арест на кораби, 1999 г.;
2. Кодекс на търговското корабоплаване, 2013г. ;
3. Марков, М. Облигационно право С. 2007г.;
4. Закон за задълженията и договорите, 1999г.;